

РЕЦЕНЗИЯ

по конкурса за **ДОЦЕНТ** в професионално направление 8.4.
„Театрално и филмово изкуство“ и научна специалност **„Кинознание,
киноизкуство и телевизия“: Филмов и телевизионен звук**

Кандидат: Ас. д-р Валерия Попова

Рецензент: проф. Божидар Стефанов Манов, д.н.

Редно е да отбележим, че в естествения дългогодишен стремеж Факултетът по екранни изкуства да “затвори цикъла“ на обучение по всички специалности в съвременното филмопроизводство (а това ще рече в аудиовизуалното производство въобще) липсваше звеното за специализирана подготовка по екранен звук! Затова обявеният конкурс за доцент именно по „Филмов и телевизионен звук“ е не само навременен, но и много важен, и много полезен.

Единствен кандидат в конкурса е асистент доктор Валерия Йонкова Крачунова – Попова. Тя представя като свои конкурсни хабилитационни трудове три филма:

- „Врагове“, 2017, реж. Св. Овчаров, игрален;
- “Синко мой”, 2018, реж. П. Иванова, документален;
- “The Outlander”, 2019, реж. А. Антонова, анимационен.

Преди да разгледаме нейните хабилитационни трудове (филми) е редно да отбележим много добрата и целенасочена образователна подготовка на кандидатката с изключително полезни бакалавърски и магистърски програми, които е завършила успешно в три висши училища: НАТФИЗ, НБУ и ДМА. Те покриват целия спектър от необходими професионални знания и умения както в областта на музиката ("Музикална педагогика", "Звукорежисура и медиен дизайн", Музикални компютърни технологии") плюс специализация по „Композиция“. А тази упорито и целесъобразно градирана образователна пирамида е увенчана и с докторска степен (дисертационен труд „Звукът в документалното кино“), придобита тъкмо в нашето училище, където сега д-р Валерия Попова кандидатства за академичната длъжност „доцент“. Каква по-добра образователна стълба бихме могли да искаме и очакваме?

Второто много важно биографично обстоятелство е професионалната работа на кандидатката през изминалите години. Тя се е развивала паралелно с нейната обучителна програма и наброява впечатляващо количество филми, различни по вид, жанр, звукова и музикална специфика; разнообразни по художествената си природа; предназначени за различни медийни канали и за разнородна публика. А това само по себе си предполага разнообразен професионален опит и многостранна, гъвкава художествена практика. При това става дума за 14 документални, анимационни и игрални филма, за които кандидатката е писала оригинална музика като композитор (и музикално изпълнение в някои от тях); други десетки подобни екранни произведения, в които е работила като звукорежисьор или звуков дизайнер в пост-продукция и смесване; и поне още толкова, в които е правила звукозапис на терен, нах-синхронно озвучаване, дублаж, редакция и адаптация на текст към музика, и т.н. С две думи: много богат, изключително полезен личен творчески и професионален опит, който в тази и други подобни професии, разположени върху територията на техническата и художествена практика, е абсолютно задължителен и незаменим за цялостното изграждане на един безспорен професионалист. А оттук до преподавателската катедра има само още една важна крачка: необходимото и задължително теоретично осмисляне на практиката, за да може бъдещия академичен лектор да систематизира огромния разнороден учебен материал, да го поднесе методологически правилно и в стройна учебна програма. Спокойно можем да заключим, че д-р Валерия Попова е изминала убедително този отговорен път и има необходимата подготовка да го продължи в бъдеща успешна преподавателска работа.

Съществен фактор за това убедено мнение са трите предложени хабилитационни труда, които при внимателен и целенасочен анализ защитават натрупаните по-горе наблюдения и констатации, вече аргументирани с конкретен практически и художествен резултат, а именно: игралният филм „Врагове“, документалният „Синко мой“ и анимационният „The Outlander“. От многобройните си авторски участия в колективни филмови произведения (над 100), кандидатката е подбрала тъкмо тези 3 филма, които са създадени през последните две години и в които участва като звукорежисьор (звуков дизайнер в пост-продукция и смесване). А както е видно от приложената много изчерпателна и коректна справка, активната ѝ професионална практика е започнала много по-отдавна, още преди 6-7 години.

От друга страна избраните три филма са от трите основни вида кино (документално, игрално, анимационно), което предполага разнородни творчески задачи, произтичащи от различната художествена природа и естетическа характеристика на тези конкретни произведения. А успешното справяне с подобни разнородни задачи защитават убедително безспорния професионализъм на кандидатката и израстването ѝ като пълноценен творчески сътрудник на режисьора при цялостното изграждане на съответния филм и защита на неговата тотална аудиовизуална образност.

В естествената градация на видовете кино като авторско отношение/намеса в докадровата (предкадрова) физическа реалност, следва първо да анализираме творческата работа на кандидатката в звуковата картина на документалния филм „Синко мой“. Това е разказ за емигрант – музикант, който търси мястото си в живота през различни професионални опити и възможности. Сюжетната среда на филма налага запис на изключително разнообразни звукови елементи (музикални инструменти) и последващо смесване на десетки такива записи с различни по състав, вид и качество музикални изпълнения (студийни, концертни, по улици и в домовете на участниците, понякога записани с насочен микрофон, а в отделни случаи – само с микрофона на камерата). Дори за неспециалист е очевидна изключителната сложност на подобна творческа задача, когато трябва да се осъществи по всички задължителни професионални стандарти, което е направено наистина качествено и защитава звуковата среда на този сложен драматичен разказ. Неотдавна имах възможност на видя филма на голям екран в програмата на фестивала „Златен ритон“ в Пловдив и съм респектиран от постигнатата звукова среда на екранния разказ.

Поне два пъти съм гледал, също на голям екран със стандартни технически показатели, и филма „Врагове“. Неговата художествена специфика като военен (батален) ретро филм с исторически характер (а това означава епоха, декор, костюм и т.н. от времето на Балканската война през 1912 година), предпоставя и естетическата специфика на всички аудиовизуални решения на екрана. Постигането на убедителна екранна среда е равностойно отговорна задача за всички ангажирани в кадрите и епизодите творчески участници. Но безспорно ясно е, че голямата отговорност се пада на оператора и художниците - сценографи (декор, реквизит, костюм, грим), а редом с тях на създателите на звуковата среда – преди всичко звукорежисьорът, доколкото в партитурата са аранжирани военни сигнали, използвани от българската войска по онова време. При това вторият носи отговорността за цялостния звуков дизайн (ако щете дори за звуковата „архитектура“ или звуков „релеф“ на екрана) при окончателното смесване

в постпродукцията. Позволявам си да твърдя, че във „Врагове“ черно-бялото ретро изображение е великолепно допълнено и уплътнено от многоканалната звукова картина, която именно полага въздействащия и вълнуващ „звук релеф“ пред очите и слуха на зрителите. Защото редом с гласовете на актьорите (Асен Блатечки, Иван Бърнев, Валентин Ганев, Стефан Мавродиев и други, всеки със своя специфична темброва окраска и речева характеристика); редом с баталните компоненти (гърмежи, взривове, скърцане на каруца, други сюжетни шумове и т.н.); редом с природните компоненти (дъжд, вятър, кален път и други) се наслагат подходящо монтираните музикални акценти, за да се постигне желания цялостен резултат! И ако при подобни исторически филми, някак очевидно и справедливо, работата на оператора веднага се забелязва и оценява по достойнство (киното е все пак визуално изкуство), то много често и несправедливо „невидимата“ работа на звукорежисьора се пропуска или недооценява. Ако това е донякъде разбираемо и простимо за обикновените зрители (те не са професионалисти), то за специалистите от гилдията открояването и оценяването на работата по звука е не само желателно, но дори задължително. Защото без него общият художествен резултат винаги би бил непълно отразен и недооценен.

При третия хабилитационен труд – анимационния филм “The Outlander“, задачата при осъществяване на екранната звукова картина е от съвсем друг характер. Известно е, че априорната условност на анимационното изображение и на изкуствено конструираното движение в кадъра е изцяло подвластно на авторската воля и решение. А тази подчертана условност подсказва възможност или дори изисква подобна неестествена (условна) звукова среда. Д-р Валерия Попова се е справила успешно и с тази специфична задача. Тя постига необходимото звуково присъствие в кадрите, без то да се натрапва на зрителското възприятие, а деликатно свързано в единно екранно впечатление от сюжетния разказ.

Като анализираме тези три филма, удачно подобрите за хабилитационни трудове, трябва да отбележим, че и посочените от кандидатката приноси в тях са коректно, съдържано и обективно заявени. Не е много ясно само какво се има предвид в т. 4 „Изграждане чрез игрални звукови похвати на пълнокръвна звукова фонограма в анимационен филм“ и то по отношение на фразата „игрални звукови похвати“. Може би авторката има предвид смесването на задкадров дикторски глас със звукови и шумови ефекти от реална (натурна) среда? Но това е пренебрежима подробност, която не влияе на цялостното положително впечатление.

Поради това и като резултат от всичко изложено по-горе, оценявам кандидатурата на асистент д-р Валерия Попова за заемане на академичната длъжност „Доцент по филмов и телевизионен звук“ за убедителна и гласувам с ДА!

2 декември 2019 г.

Проф. д.н. Божидар Манов